

UPPGIFTER FÖR CIRKULÄRDATABASEN

Cirkulärnr: 17:43
Diariernr: 17/04339
Nyckelord: Museum, kulturarv, kulturpolitik, lagstiftning,
kulturområdet, kultur
Handläggare: Louise Andersson
Avdelning: Tillväxt och samhällsbyggnad
Sektion/Enhet: Lokal och regional utveckling
Datum: 2017-09-01
Mottagare: Nämnd eller motsvarande med ansvar för kultur i
kommun, landsting och region
Kommunjurist
Landstingsjurist
Kommundirektör
Förvaltningschef med ansvar för kultur
Rubrik: Museilag (2017:563) – ny lagstiftning på kulturområdet

CIRKULÄR 17:43

Tillväxt och samhällsbyggnad
Louise Andersson

Nämnd eller motsvarande med ansvar för
kultur i kommun, landsting och region
Kommunjurist
Landstingsjurist
Kommundirektör
Förvaltningschef med ansvar för kultur

Museilag (2017:563) – ny lagstiftning på kulturområdet

Bakgrund

Riksdagen har fattat beslut om en museilag (2017:563). Lagen har trätt ikraft den 1 augusti 2017. Förarbeten till lagen är proposition 2016/17:116 ”Kulturarvspolitik” samt betänkandet ”Ny museipolitik” SOU 2015:89.¹

Allmänt om lagen

Lagen gäller för det allmänna museiväsendet, vilket ges en definition i lagen. Lagens utgångspunkt är att det övergripande ändamålet för museerna i det allmänna museiväsendet är att bidra till samhället och dess utveckling genom att främja kunskap, kulturupplevelser och fri åsiktsbildning. I lagen finns också bestämmelser om museernas arbete med förvaltning av samlingar, kunskapsuppbyggnad och publik verksamhet. Lagen innehåller en särskild bestämmelse om museernas självständiga ställning i förhållande till den politiska beslutsnivån.

Museernas verksamhet har inte varit lagreglerad tidigare. Skälen för att införa en museilag anges i propositionen vara bland annat att befästa museernas självständiga ställning och tydligare lyfta fram att de ska vara fria kunskapsinstitutioner med uppdrag att vidga och fördjupa det offentliga samtalet². Vidare sägs bland annat att i en sådan lag kan ett gemensamt ramverk för de allmänna museerna utformas där museernas mest grundläggande uppgifter regleras och där det samtidigt slås fast att avgörande frågor i den konkreta verksamheten bör hanteras av professionen själv³.

¹ Riksdagen antog propositionen inklusive museilagen den 31 maj 2017. Med riksdagens beslut antogs också propositionens förslag till ändringar i kulturmiljölagen (1988:950), i lagen om erkännande och verkställighet av beslut om förverkande inom Europeiska unionen(2011:423) samt i plan och bygglagen(2010:900).

² Proposition 2016/17:116 sid 90.

³ Proposition 2016/17:116 sid 90.

- Museer som drivs av kommuner och landsting är fortfarande en helt frivillig verksamhet för den enskilde huvudmannen.
- Det kan finnas anledning för huvudmännen att se över organisation av museiverksamheten för att i möjligaste mån skydda museernas bestämmande inflytande över verksamhetens innehåll.

Inledande bestämmelser

Lagen gäller för museer i det allmänna museiväsendet, alltså museer som drivs av det allmänna, det vill säga statliga, regionala och kommunala museer samt museer där stat, kommun eller landsting (och regioner) utser hälften av styrelseledamöterna eller motsvarande ledningsorgan. Med huvudmän avses i lagen staten, kommunerna och landstingen.

Lagens ändamål m.m.

I lagens 4 § anges att ett museum utifrån sitt ämnesområde ska bidra till samhället och dess utveckling genom att främja kunskap, kulturupplevelser och fri åsiktsbildning. Museerna ska utifrån sina specifika resurser i form av samlingar de förvaltar, intern kunskapsuppbyggnad och förmedlingsarbete bidra till kunskap i samhället i stort⁴. I 5 § stadgas att museihuvudmännen ska säkerställa att ett museum har ett bestämmande inflytande över verksamhetens innehåll. Bestämmelsen ger uttryck för museernas inflytande över verksamhetens innehåll i förhållande till museihuvudmännen. Med innehållet i verksamheten avses t ex beslut om vilka föremål som ska samlas in, vilka konstverk eller andra föremål som ska visas i en utställning och vilka frågeställningar som ska behandlas inom ramen för forskning och kunskapsuppbyggnad. Bestämmelsen avser inte institutionernas grundläggande uppdrag, dvs vilket ämnesområde museet ifråga ska ha till uppgift att verka inom och inte heller den ekonomiska, organisatoriska eller administrativa förvaltningen.

Publik verksamhet

Enligt 6-7 § § ska utställningar och annan publik verksamhet vid ett museum vara kunskapsbaserat och präglas av allsidighet och öppenhet och dessutom vara tillgängligt för alla och anpassat till användarnas olika förutsättningar. Att verksamheten ska vara kunskapsbaserad innebär att all utåtriktad verksamhet vid museerna ska utgå från sakkunskap. Allsidighet uttrycker ett krav på att verksamheten ska vara öppen för olika vetenskapliga tolkningar och perspektiv. Det kravet utgör dock inte hinder för att genomföra specialiserade verksamhetsinslag. Det centrala är

⁴ Prop. 2016/17:116 sid 199

att den publika verksamheten över tid och i sin helhet inte ska upplevas som ensidigt inriktad⁵.

Kunskapsuppbyggnad

Av 7 § framgår att ett museum ska bidra till forskning och annan kunskapsuppbyggnad, bland annat genom att ha hög kompetens inom sitt ämnesområde. Att institutionerna ska bidra till forskning innebär inte att de i egen regi måste bedriva regelrätt forskning. Museerna ska bidra till kunskapsuppbyggnad bland annat genom att ha hög kompetens inom sina ämnesområden. Med kompetens avses dels formell utbildning och dels arbetslivserfarenhet och andra förkunskaper. Vilka ämnesområden det gäller anges inte i lagtexten utan följer av respektive institutions uppdrag. Bestämmelsen måste dock förstås i relation till storleken på verksamheten och ett mindre museum kan inte förväntas ha tillgång till samma specialister som ett större.

Förvaltning av samlingar

Enligt 9 § ska ett museum aktivt förvalta sina samlingar för att nå verksamhetens mål. Bestämmelsen innebär att museerna ska sköta samlingarnas vård och bevarande och även löpande se över både tillförsel och avhändande av föremål för att vidareutveckla och förädla samlingarna. Arbetet med samlingsförvaltning ska bedrivas för att uppnå de mål som satts upp för verksamheten i stort.

Samverkan och spridning i hela landet

Enligt 11 § ska museerna och museihuvudmännen samverka i syfte att ge alla tillgång till museernas samlade resurser, bland annat genom att ställa föremål ur de egna samlingarna till varandras förfogande. Bestämmelsen innebär ingen skyldighet att ställa alla föremål till förfogande för andra museer, utan varje museum bestämmer själv vilka föremål som ska undantas från utlåning. I 12 § stadgas att ett kommunalt museum utan hinder av 2 kap 1 § kommunallagen (KL) får avgiftsfritt ställa föremål ur sina samlingar till förfogande för ett annat museum i det allmänna museiväsendet som är beläget utanför kommunen. Bestämmelsen innebär undantag från den s k lokaliseringsprincipen.

⁵ Prop. 2016/17:116 sid 200-201

Kontakt

Frågor med anledning av detta cirkulär kan ställas till Louise Andersson, expert inom kulturpolitik, och Staffan Wikell, förbundsjurist.

Louise Andersson: louise.andersson@skl.se 08-452 74 22

Staffan Wikell: staffan.wikell@skl.se 08-452 7551

Sveriges Kommuner och Landsting
Avdelningen för tillväxt och samhällsbyggnad
Sektionen för lokal och regional utveckling

Katrien Vanhaverbeke

Louise Andersson